

**МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

**ПЕДАГОГІЧНА ІННОВАТИКА:
ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ
НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ**

Колективна монографія

Мелітополь, 2019

УДК 373/.3/.5: 001.895(477)

П 24

Педагогічна інноватика : досвід та перспективи Нової української школи : кол. монографія / за заг. ред. А. М. Солоненка, І. А. Мальцевої, Л. Ю. Москальової, О. С. Арабаджи – Мелітополь : ТОВ «Колор Принт», 2019. – 358 с. – ISBN 978-966-2489-78-1.

Рецензенти:

Л. С. Рибалко – доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії та методики професійної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

О. О. Фунтікова – доктор педагогічних наук, професор кафедри освіти та управління навчальним закладом Класичного приватного університету.

Технічні редактори: Павленко О. М., Мілько Н. Є.

У колективній монографії відображено історію розвитку провідних технологій навчання, подано їхню коротку характеристику, обґрунтовано рекомендації щодо їх практичного використання в умовах Нової української школи, представлено авторські ігрові методики навчання, а також методики навчання окремих дисциплін у закладах загальної середньої освіти, розглянуто методичні та практичні аспекти їхньої реалізації.

Колективна монографія орієнтована як на теоретичну підготовку вчителів Нової української школи, так і на розвиток та реалізацію їхнього творчого потенціалу, формування теоретичної та практичної готовності до інноваційної педагогічної діяльності. Представлені матеріали можуть бути використані педагогами для підвищення ефективності організації освітнього процесу у закладах освіти.

Видання призначене для здобувачів вищої освіти, вчителів, викладачів, вихователів, слухачів системи підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

Рекомендовано до друку Вченою радою Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького
(Протокол № 14 від 28.05.2019 р.)

ISBN 978-966-2489-78-1.

© МДПУ ім. Богдана Хмельницького, 2019

© Колектив авторів, 2019

© Колор Принт, 2019

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО РЕКТОРА	7
ПЕРЕДМОВА	8
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ (Редактор розділу Коробченко А. А.)	11
Освітнє науково-практичне середовище Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького для особистісно-професійного розвитку педагога нової української школи: здобутки, реалії, перспективи /Солоненко А.М., Мальцева І.А./	11
Сутність та ознаки педагогічних технологій /Елькін М. В./	13
Розвиток технологічного підходу в зарубіжній та вітчизняній педагогічній науці /Коробченко А. А., Головкова М. М./	16
Технології особистісно орієнтованого навчання /Коробченко А. А./	22
Технології розвивального навчання /Головкова М. М./	30
Навчання як наукове долідження /Окса М. М./	35
Case Study як сучасна технологія професійно орієнтованого навчання старшокласників /Бельчева Т. Ф., Єрмак Ю. І./	43
Технологія формування творчої особистості /Бунчук О. В./	45
Технологія розвитку критичного мислення /Бунчук О. В./	50
Ігрові технології /Воровка М. І./	52
Технологія проектної діяльності як відкритий навчальний простір співпраці учнів /Ізбаиш С. С./	57
Впровадження інтегральних технологій у сучасний освітній процес закладів загальної середньої освіти /Попелешко Ю. І./	65
Розділ 2. ІГРОВІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ (Редактори розділу Москальова Л. Ю., Тройцька Т. С.)	70
Методика формування елементарних математичних уявлень дітей дошкільного віку засобом дидактичної гри /Жейнова С. С./	70
Інтеграція LEGO-технології в дошкільному навчальному закладі /Жейнова С. С./	72
Методика пролонгованої підтримки індивідуального творчого самовираження старшого дошкільника у художньо-творчій діяльності /Житнік Т. С., Федорова О. В./	76
Інноваційні методи роботи з дітьми з особливими освітніми потребами за допомоги метафоричних асоціативних карток “Будинок” та “Фантастичне дійство” /Житнік Т. С./	82
Розділ 3. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ (Редактор розділу Дубяга С. М.)	90
Технологія інтерактивного навчання в початковій школі /Дубяга С. М., Фефілова Т. В./ ...	90
Формування творчої особистості молодшого школяра засобами методичної системи «Щоденні 3 (5)» /Дубяга С. М., Фефілова Т. В., Фалько Н. М./	105
Технологія розвитку критичного мислення молодших школярів /Дубяга С. М., Фефілова Т. В./	117
Розділ 4. МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ БІОЛОГІЇ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ (Редактор розділу Максимов О. С.)	142
Організація роботи школярів на уроках біології за методикою Едварда де Боно «Шість капелюхів мислення» /Логвіна-Бик Т. А., Бик Н. В./	142
Організація диференційованого навчання учнів на уроках біології /Логвіна-Бик Т. А., Бик Н. В./	147

Навальньо-екологічна стежка як чинник удосконалення екологічної компетентності вчителів біології /Вельчева Л. Г., Пюрко О. С., Туровцева Н. М./	155
Розділ 5. МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ХІМІЇ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ (Редактор розділу Максимов О. С.)	162
Основи формування понять ужиткової хімії /Максимов О. С., Шевчук Т. О., Москаленко Л. М./	162
Методика формування пропедевтичних знань з хімії в учнів початкової школи в умовах сучасної освітньої реформи /Максимов О. С., Шевчук Т. О./	168
Розділ 6. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ОКРЕМИХ ПИТАНЬ У ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ГЕОГРАФІЇ (Редактор розділу Байтеряков О. З.)	173
Методика вивчення рельєфу за топографічними картами. /Левада О. М., Арсененко І. А./	173
Методика застосування грошових знаків в шкільному курсі «Географія. Материки і океани» /Байтеряков О. З., Донченко Л. М./	178
Новітні технології краєзнавчої роботи в школі: таблиці Шульте /Бейдик О. О., Топалова О. І./	185
Дидактичні умови формування геолого-геоморфологічних навичок і умінь учнів на уроках географії /Прохорова Л. А., Непша О. В., Зав'ялова Т. В./	190
Розділ 7. СУЧАСНІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ (Редактор розділу Байтеряков О. З.)	200
Інтерактивна форма навчання на уроках історії /Шкода Н. А./	200
Навчально-дослідницька діяльність учнів старших класів на уроках історії України. /Полякова Л. І./	205
Розділ 8. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (Редактори розділу Шарова Т. М., Насалевич Т. В., Землянська А. В.)	209
Диктант як один із елементів інтерактивної технології колективно-групового навчання /Мінкова О. Ф., Волкова І. В./	209
Проблемне навчання як один із аспектів інноваційних технологій навчання української мови /Мінкова О. Ф., Волкова І. В./	214
Формування мовної культури учнів крізь призму технології розвивального навчання /Мінкова О. Ф., Волкова І. В./	218
Уроки фонетики в Новій українській школі на засадах компетентнісного й особистісно-орієнтованого підходу до навчання /Єрмоленко С. І., Митяй З. О., Сіроштан Т. В./	222
Розділ 9. ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДИК ТА ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ	234
	234
	241

Використання електронних засобів навчального призначення в освітньому процесі
/Шарова Т. М., Землянська А. В., Конєйцева Л. П., Шаров С. В./ 246

Розділ 10. НОВІТНІ МЕТОДИКИ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

(Редактори розділу Шарова Т. М., Насалевич Т. В., Землянська А. В.) 259

Використання WEB-технологій у навчанні англійської мови */Коноваленко Т. В.,
Гуров С. Ю., Гурова Т. Ю./* 259

«CASE STUDY» як дослідницька стратегія */Матюха Г. В., Насалевич Т. В., Мілько Н. С.,
Павленко О. М./* 264

ВЕБ-КВЕСТ проект */Матюха Г. В., Насалевич Т. В., Тарасенко Т. В./* 268

Методичні аспекти вивчення країнознавчого матеріалу в шкільному курсі англійської
мови *Байтерякова Н. Ю., Байтеряков О. З., Байтеряков Є. О./* 271

Методика написання наукової роботи учня МАН */Жигоренко І. Ю., Мінькова Г. Ю./* 279

Розділ 11. АКТУАЛЬНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦТВА

(Редактор розділу Сегеда Н. А.) 285

Сучасні світові методичні системи розв'язання проблеми творчого самовираження
школярів на уроці музики для вчителя Нової української школі */Сегеда Н. А./* 285

Педагогічний супровід та особливості впровадження освітніх технологій розвитку
креативності підлітків на інтегрованих уроках музики */Терещенко С. В./* 291

Технологія формування музично-просвітницької компетентності майбутнього вчителя
мистецтва */Стотика І. Г., Власенко Е. А./* 302

Розділ 12. ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

(Редактори розділу Котова О. В., Проценко А. А.) 311

Методика використання сучасних фітнес-технологій на уроках фізичної культури в
закладах освіти */Котова О. В./* 311

Методики розвитку основних фізичних якостей учнів на заняттях із футболу
/Проценко А. А./ 318

Програма силової підготовки з використанням комплексів атлетичної гімнастики для
юнаків старшого шкільного віку загальноосвітнього начального закладу */Карабанов Є. О.,
Нетіша О. В., Суханова Г. П., Ушаков В. С./* 326

Розділ 13. ІНФОРМАЦІЙНІ ТА ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІНФОРМАТИКИ В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

(Редактор розділу Наумук І. М.) 332

Групові технології навчання в освітньому процесі */Наумук І. М., Стрілець О. В./* 333

Використання паперової інженерії в проектуванні леп-буку */Брянцева Г. В.,
Брянцев О. А./* 334

Елементи інтерактивних технологій: активні форми і методи навчання */Наумук І. М./* 335

Упродовж 95 років Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького був і продовжує залишатися кузнею педагогічних кадрів для нашого регіону і всієї країни. Ми пишаємося тим, що університет випустив понад 50 000 високопрофесійних учителів, викладачів, учених, талановитих адміністраторів, здатних до творчої діяльності в педагогічній галузі.

Місією університету на сучасному етапі є не тільки підготовка висококваліфікованих спеціалістів, а й застосування нових знань і технологій для вирішення завдань соціально-економічного розвитку регіону, пошук свого особливого місця серед інших закладів вищої освіти, відповідь на виклики сьогодення. Університет є центром інноваційного розвитку і підготовки кадрів високого рівня, допомагає відкривати таланти і розвивати здібності студентів і співробітників на основі тісної інтеграції освітнього, наукового, інноваційного і виховного процесів, допомагає вчителям адаптуватися до тих вимог, що висуваються Новою українською школою.

Дослідження, що здійснюються педагогічними працівниками та науковцями університету, присвячені найбільш важливим, гострим і актуальним питанням сьогодення і відповідають викликам часу. При цьому особливого значення набуває втілення результатів наукових досліджень та напрацювань у практику освіти, впровадження інноваційних технологій, забезпечення закладів освіти новими засобами, науково-методичними й навчальними виданнями.

Переконаний, що сучасний вихователь, учитель, викладач має бути не лише добре теоретично підготовленим, а й упроваджувати інноваційні технології в освітній процес закладів освіти. Важливо розуміти, що проникнення інноваційних технологій у сферу освіти дозволяє педагогам якісно змінити зміст, методи та організаційні форми навчання і виховання і, як результат, підготувати людину до життя у світі, що постійно і дуже швидко змінюється.

В колективній монографії автори презентували свої найвагоміші творчі досягнення, цікаві напрацювання в галузі педагогічної інноватики, що, безперечно, сприятиме обміну досвідом і впровадженню інновацій в освітній процес закладів освіти.

Вітаю професорсько-викладацький склад Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького з виходом у світ колективної монографії. Впевнений, що найкращі традиції університету, професійний досвід, здатність мислити і діяти відповідно до вимог часу дозволять нам прагнути до нових звершень та досягнень, а представлена монографічна праця сприятиме науково-творчому зростанню педагогів й реалізації Концепції Нової української школи.

*Ректор Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького
Солоненко А.М.*

ВСТУПНЕ СЛОВО РЕКТОРА

Одним із завдань Нової української школи є якісна підготовка учнів до життя в умовах сучасного суспільства. Це завдання школа вирішує завдяки зусиллям високопрофесійних педагогів, які постійно підвищують свій професійний рівень, прагнуть самовдосконалюватися, володіють сучасними технологіями навчання. Як показує досвід, застосування сучасних технологій навчання відкриває для вчителів нові можливості у викладанні практично всіх предметів. Ключовою умовою підвищення якості освіти, зниження навантаження на учнів, більш ефективного використання навчального часу можна вважати саме використання сучасних технологій, які забезпечують розвиток особистості за рахунок зменшення частки репродуктивної діяльності в процесі навчання.

Коллективна монографія «Педагогічна інноватика: досвід та перспективи Нової української школи» стала результатом багаторічної пошукової та дослідницької діяльності усього професорсько-викладацького складу Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. У монографії знайшли своє відображення також результати досліджень і практичних напрацювань викладачів університету, представлених в межах Методичної майстерні педагога Нової української школи, започаткованій на базі Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького у 2017 році з метою надання вчителям-практикам методичної допомоги в реалізації Концепції Нової української школи, сприяння професійному зростанню шляхом залучення їх до участі в малих інтегрованих формах із науковим, методичним і практичним складником (тренінги, семінари, семінари-практикуми, семінари-наради, семінари-тренінги, вебінари, майстер-класи тощо). Всі ці дослідження спрямовані на розвиток інноваційної компетентності педагогів Нової української школи, підвищення їхньої технологічної грамотності і культури.

Коллективна монографія скомпонована в органічному поєднанні таких тематичних розділів: «Теоретичні засади технологій навчання», «Ігрові методики навчання в дошкільній освіті», «Сучасні технології навчання в початковій школі», «Методики навчання біології в Новій українській школі», «Методики навчання хімії в Новій українській школі», «Методичні аспекти викладання окремих питань у шкільному курсі географії», «Сучасні методики навчання історії в Новій українській школі», «Інноваційні технології навчання на уроках української мови», «Використання інтерактивних методик та інформаційно-комунікаційних технологій на уроках літератури», «Новітні методики у навчанні іноземних мов у закладах середньої освіти», «Актуальні освітні технології творчого розвитку особистості засобами мистецтва», «Інноваційні методики розвитку фізичних якостей на уроках фізичної культури», «Інформаційні та педагогічні технології у процесі викладання інформатики в закладах середньої освіти». Автори охоплюють доволі широке коло проблем, пов'язаних з інноваціями в освіті. Висвітлюється сучасний досвід упровадження інноваційних технологій навчання, обґрунтовуються особливості застосування інноваційних технологій в освітньому процесі закладів дошкільної освіти, закладів загальної середньої освіти. В роботі представлено широку палітру методик навчання різних предметів, надано практичні рекомендації щодо проектування уроків із різних предметів.

Автори першого розділу «Теоретичні засади технологій навчання» зосередили увагу на сутності та ознаках педагогічних технологій, висвітлили історію розвитку технологічного підходу в зарубіжній та вітчизняній педагогічній науці, зупинилися на ґрунтовному аналізі технологій особистісно орієнтованого навчання, технологій розвивального навчання, Case Study як сучасної технології професійно орієнтованого

ПЕРЕДМОВА

навчання старшокласників, технології формування творчої особистості, технології розвитку критичного мислення, ігрових технологій, технології проектної діяльності, інтегральних технологій, а також особливостях упровадження цих технологій у сучасний освітній процес закладів освіти.

В другому розділі «Ігрові методики навчання в дошкільній освіті» автори представили ґрунтовні описи методик, які використовуються на сучасному етапі в дошкільній освіті. Зокрема, це методика формування елементарних математичних уявлень дітей дошкільного віку, методика інтерактивно-ігрового збагачення елементарних уявлень про мистецтво у дітей старшого дошкільного віку, методика пролонгованої підтримки індивідуального творчого самовираження старшого дошкільника у художньо-творчій діяльності. Дослідники також висвітлили особливості інтеграції LEGO-технології в дошкільному навчальному закладі та обґрунтували інноваційні методи роботи з дітьми з особливими освітніми потребами за допомогою метафоричних асоціативних карток «Будинок» та «Фантастичне дійство».

В третьому розділі – «Сучасні технології навчання в початковій школі» – представлено інноваційні методики навчання учнів у системі початкової освіти, а саме: методику навчання української мови, а також методику навчання освітньої галузі «Математика», які сприяють збагаченню професійно-педагогічної, зокрема професійно-методичної підготовки здобувачів вищої освіти, наповнюючи її новим змістом, формами та прийомами навчання.

В четвертому розділі «Методики навчання біології в Новій українській школі» розкрито методику організації та проведення навчання біології з використання різнорівневих навчальних завдань з біології для школярів на основі роботи учнів у складі гомогенних та гетерогенних груп, упровадження інноваційного підходу та ефективного забезпечення навчально-виховного процесу біології на основі ідеї диференціації та індивідуалізації навчання школярів. Висвітлено особливості організації роботи школярів на уроках біології за методикою Едварда де Боно «Шість капелюхів мислення». Вперше запропоновано методику формування системних біологічних понять в середніх та старших класах при роботі учнів індивідуально чи у складі груп на уроках біології. Обґрунтовано роль використання навчальної екологічної стежки в професійній підготовці майбутніх учителів біології, зокрема, у формуванні їх екологічної компетентності.

Авторами п'ятого розділу «Методики навчання хімії в Новій українській школі» розкрито елементи методики формування понять ужиткової хімії з використанням учнівського і демонстраційного експерименту, описано методику хімічних дослідів ужиткового характеру. Розглянуто доцільність формування пропедевтичних хімічних понять в учнів початкової школи та з використанням історичних відомостей з хімії та хімічного досліду. Вперше пропонується методика демонстраційного хімічного експерименту у формуванні понять хімії в учнів початкової школи, який адаптується відповідно до віку початківця.

В шостому розділі «Методичні аспекти викладання окремих питань у шкільному курсі географії» розкрито сутність методики застосування грошових знаків в шкільному курсі «Географія». Зокрема, визначено методичні особливості застосування грошових одиниць як засобів навчання на уроках географії, виявлено види навчальних завдань з географії з використанням грошових одиниць, розроблено методичні рекомендації до застосування банкнот на уроках географії на прикладі вивчення окремих тем в курсі «Материка й океани».

В розділі представлено методику вивчення рельєфу за топографічними картами в шкільному курсі географії. Авторами розглянуто методичні підходи до пояснення рішення задач щодо визначення за картами височин і перевищень між точками на топографічних картах, а саме, визначення абсолютних висот й перевищень для точок, які розташовані в різних місцях карти відносно горизонталей. Подані у роботі задачі розроблені на основі різноманітних матеріалів про природні явища і процеси. Їхнє розв'язування, на думку розробників, дозволить конкретизувати знання учнів, сприяє глибокому засвоєнню і запам'ятовуванню.

Висвітлено можливість застосування таблиць Шульте, як одного з видів новітніх педагогічних технологій в краєзнавстві. Зокрема розглянуто історію розвитку краєзнавства в Україні; проаналізовано нароби вітчизняних та зарубіжних фахівців-краєзнавців; запропоновано таблиці Шульте на краєзнавчому матеріалі міста Мелітополя.

Обґрунтовано дидактичні умови формування геолого-геоморфологічних навичок і умінь учнів на уроках географії. Запропоновано практичні методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності учнів 6-9 класів закладів загальної середньої освіти, що удосконалюють процес формування геолого-геоморфологічних умінь і навичок учнів на уроках географії.

В сьомому розділі «Сучасні методики навчання історії в Новій українській школі» розкрито сутність інноваційних технологій навчання на уроках історії. Авторами визначено основні завдання, принципи, види, зміст та особливості організації дослідницької діяльності старшокласників у процесі вивчення історії України. Акцентується увага на необхідності розвивати такі якості учня, як пізнавальна активність, самостійність, уміння творчо виконувати завдання.

Восьмий розділ «Інноваційні технології навчання на уроках української мови» присвячений обґрунтуванню ролі диктанту як одного з елементів інтерактивної технології колективно-групового навчання. Авторами переконують, що розроблена методика допоможе учителю як зі стажем, так і молодому фахівцю реалізувати на практиці методи і прийоми, спрямовані на усунення певних орфографічно-пунктуаційних труднощів під час вивчення української мови. Методика розрахована на вдосконалення правописних вмінь і навичок учнів 11-17 років.

Методика формування мовної культури учнів крізь призму технології розвивального навчання допоможе

вчителю у формуванні творчої, а в подальшому креативної особистості, яка має внутрішні передумови, що забезпечать її творчу активність, у формуванні мовної культури учнів; організувати навчально-пізнавальну діяльність учнів за такими принципами які дадуть змогу кожному учаснику освітнього процесу працювати самостійно, опанувати узагальнені прийоми розумової діяльності. Запропонована методика розрахована на учнівський колектив 12-17 років.

Представлено бачення проблемного навчання як одного з аспектів інноваційних технологій навчання української мови. На думку розробників, методика сприятиме активізації дослідницької діяльності учнів на уроках української мови, формуванню діалектичного мовлення та навичок наукового аналізу мовних явищ і фактів.

В дев'ятому розділі «Використання інтерактивних методик та інформаційно-комунікаційних технологій на уроках літератури» представлено інноваційні підходи до викладання української і зарубіжної літератури у закладах середньої освіти. Розглянуто засоби візуалізації навчальної інформації на уроках літератури. Доведено, що сучасні засоби візуального унаочнення є індикаторами індивідуального підходу до учнів на шляху вивчення української та зарубіжної літератури. Акцентовано увагу на необхідності використання електронних засобів навчального призначення в освітньому процесі.

Автори десятого розділу – «Новітні методики у навчанні іноземних мов у закладах середньої освіти» – розкривають сутність та етапи роботи з хмарними технологіями на уроках англійської мови на прикладі ведення блогу. Визначено головні лінгводидактичні завдання, що реалізуються за умови використання хмарних технологій на уроках англійської мови. Розглянуто можливості «CASE-STUDY» як дослідницької стратегії. Доведено, що метод сприяє розвитку у старших школярів самостійного мислення, вміння вислуховувати і враховувати альтернативну точку зору, аргументовано висловити свою. Доводиться, що веб-квест є дидактично значущою технологією, яка сприяє розвитку комунікативної компетенції у старших школярів під час вивчення англійської мови. Позитивним, на думку авторів, у використанні веб-квесту є те, що розвиваються пошукові, дослідницькі, творчі навички школярів, активізується їх пізнавальна діяльність, відпрацьовується вміння самостійно конструювати свої знання, аналізувати, орієнтуватися в інформаційному полі.

В розділі висвітлюються методичні аспекти вивчення країнознавчого матеріалу в шкільному курсі англійської мови. Пропонується методика застосування ігрових форм навчання, що дозволить урізноманітнити навчальну діяльність, підвищити пізнавальний інтерес і активність учнів, сприятиме зниженню почуття психологічної напруги на уроці. Зокрема, подано розробки країнознавчої вікторини, країнознавчого лото, інтелектуальної гри «Впізнай та презентуй країну або її регіон».

Представлено також методику написання наукової роботи учнів МАН із німецької мови, подано критичний аналіз фактичного стану проведення наукової роботи у школі. Розглянуто тематику наукових досліджень конкурсантів останніх років секції «Німецька мова», визначено основні труднощі, з якими стикаються керівники наукових робіт МАН. Обґрунтовано необхідність зміни механізму підготовки наукової роботи школяра, на рівні написання роботи запропоновано методику роботи з науковими текстами.

В одинадцятому розділі «Актуальні освітні технології творчого розвитку особистості засобами мистецтва» висвітлено педагогічно-раціональний досвід музикантів-методистів у контексті панорамного уявлення тенденцій, що зародилися наприкінці минулого століття і сьогодні починають виходити на визначальні позиції у світовій музичній педагогіці, але залишаються поза практичним інтересом вітчизняної музично-педагогічної спільноти. Запропоновано інноваційний педагогічний супровід інтегрованих уроків музики як комплекс цікавих педагогічних умов, технологій та нестандартних форм інтегрованих уроків музики, дидактичних і технічних засобів, використання яких сприятиме розвитку креативності підлітків на інтегрованих уроках музики. Розглянуто особливості технології формування музично-просвітницької компетентності майбутнього вчителя мистецтва у процесі фахової підготовки.

В дванадцятому розділі «Інноваційні методики розвитку фізичних якостей на уроках фізичної культури» обґрунтовано доцільність використання комплексу атлетичної гімнастики у програмі силових підготовки юнаків старшого шкільного віку 15-17 років закладів загальної середньої освіти. Запропоновано методику розвитку основних фізичних якостей учнів на заняттях з футболу, яка дозволяє удосконалювати юнакам середнього шкільного віку не тільки фізичні якості, а й активно розвивати свідомість і мислення, творчість і самостійність. Також представлено методику використання сучасних фітнес-технологій на уроках фізичної культури в закладах освіти.

Тринадцятий розділ «Інформаційні та педагогічні технології у процесі викладання інформатики в закладах середньої освіти» розкриває сутність інформаційних та педагогічних технологій у процесі викладання інформатики в закладах загальної середньої освіти. Представлено рекомендації щодо впровадження групових технологій навчання в освітній процес. Акцентується увага на активних формах і методах навчання. Висвітлено досвід використання паперової інженерії в проектуванні леп-буку.

Пропонована робота не претендує на всеохоплюючий аналіз визначеної проблематики, а є першою спробою узагальнити накопичений досвід викладачів нашого університету в галузі педагогічної інноватики.

Усі матеріали подані в авторській редакції, за науковий зміст яких, правильність використання літературних джерел відповідальність несе автор. Сподіваємось, що матеріали монографії стануть корисними для всіх зацікавлених учасників науково-освітніх процесів.

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ

Жейнова С. С.

Відповідно до розділів теорії і методики формування елементарних математичних уявлень в кожній віковій групі передбачається робота в напрямках: «Кількість і рахунок», «Величина», «Геометричні фігури», «Орієнтування в просторі», «Орієнтування в часі». В основі методики навчання елементарній математиці лежать загальнодидактичні принципи: систематичність, послідовність, наступність, індивідуальний підхід, науковість, доступність, наочність, усвідомленість і активність. Засвоєння математичних знань на різних етапах дошкільного дитинства викликає суттєві труднощі в багатьох дітей, що пов'язано, в першу чергу, з нецікавим для них процесом навчання. Так, О. Брежнева вбачає кінцеву мету математичної підготовки дошкільників як синтезу навчання й розвитку в досягненні певного рівня математичної розвиненості [4, с. 7].

Серед задач із формування елементарних математичних знань і наступного математичного розвитку дітей слід визначити головні, а саме:

- набуття знань про множину, число, величину, форму, простір і час як основ математичного розвитку;
- формування широкої початкової орієнтації в кількісних, просторових і часових відношеннях навколишньої дійсності;
- формування навичок і вмінь рахувати, обчислювати, вимірювати, моделювати, а також загальнонавчальних умінь;
- оволодіння математичною термінологією;
- розвиток пізнавальних інтересів і здібностей, логічного мислення, загальний інтелектуальний розвиток дитини [33, с. 7].

Одна з причин, що породжують труднощі й перевантаження дітей в процесі засвоєння знань, полягає в недостатній підготовці мислення дошкільнят до засвоєння цих знань, відсутності ігрової мотивації до навчальної діяльності. Тому за своїм змістом математична підготовка не повинна вичерпуватися формуванням уявлень про числа і найпростіші геометричні фігури, навчанням лічбі, складанню і відніманню, вимірюваннями в найпростіших випадках. З погляду сучасної концепції навчання найменших дітей для підготовки до засвоєння математичних знань є формування логічного мислення. Дітей необхідно вчити не тільки обчислювати й вимірювати, а й міркувати.

Навчання найбільш продуктивне, якщо воно йде в контексті практичної та ігрової діяльності, коли створені умови, при яких знання, отримані дітьми, стають необхідними їм, тому що допомагають вирішити практичну задачу, а тому засвоюються легше й швидше. Аналіз стану навчання дошкільнят приводить багатьох фахівців до висновку про необхідність навчання в іграх. Іншими словами, йдеться про необхідність розвитку навчальних функцій гри, що передбачає навчання через гру.

Гра – це не тільки задоволення і радість для дитини, що саме по собі дуже важливо, з її допомогою можна розвивати увагу, пам'ять, мислення, уяву дитини. Граючи, дитина може здобувати нові знання, вміння, навички, розвивати здібності, часом не здогадуючись про це. До найважливіших

РОЗДІЛ 2 ІГРОВІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ

властивостей гри відносять той факт, що в грі діти діють так, як діяли б в реальних ситуаціях, природно долаючи труднощі. Причому такий високий рівень активності досягається ними добровільно, без примусу.

Можна виділити наступні особливості гри для дітей дошкільного віку: гра є найбільш доступним і провідним видом діяльності дітей дошкільного віку; гра також є ефективним засобом формування особистості дошкільника, його морально-вольових якостей. Усі психологічні новоутворення беруть початок у грі [22, с. 309].

Гра сприяє формуванню усіх сторін особистості дитини, призводить до значних змін в її психіці. Гра – важливий засіб розумового виховання дитини, де розумова активність пов'язана з роботою усіх психічних процесів. На усіх щаблях дошкільного дитинства ігровому методу відводиться велика роль. Необхідно зазначити, що «навчальна гра» може застосовуватися в процесі пояснення нового матеріалу, а не тільки для закріплення або повторення вже засвоєних знань. Гра є основною формою спілкування дорослого та дитини [21, с. 52].

На заняттях і в повсякденному житті широко використовуються дидактичні ігри та ігрові вправи. Організовані ігри поза заняттями, закріплюють, поглиблюють і розширюють математичні уявлення дітей, а головне – одночасно вирішують навчальні та ігрові завдання. У ряді випадків ігри несуть основне навчальне навантаження. Ось чому на заняттях і в повсякденному житті вихователі повинні широко використовувати дидактичні ігри та ігрові вправи.

Дидактичні ігри включаються безпосередньо в зміст занять як один із засобів реалізації програмних завдань. Місце дидактичної гри в структурі заняття з формування елементарних математичних уявлень визначається віком дітей, метою, призначенням, змістом заняття. Вона може бути використана як навчальне завдання, вправа, спрямована на виконання конкретного завдання. Проблема побудови оптимального навчально-виховного процесу, на думку В. Химинець, є ядром педагогічної технології. А це, в свою чергу, обумовлює вибір й доцільне поєднання основних компонентів [31, с. 211].

Дидактичні ігри доречні і в кінці заняття з метою відтворення, закріплення раніше вивченого. У формуванні в дітей математичних уявлень широко використовуються цікаві за формою та змістом різноманітні дидактичні ігрові вправи. Вони відрізняються від типових навчальних завдань і вправ незвичністю поставленої задачі (знайти, здогадатися), несподіванкою завдання (наприклад, від імені будь-якого літературного, казкового героя).

Елементи педагогічної системи умовно поділяють на такі, що структурують дидактичні завдання, і ті, що структурують технологію їх виконання [31, с. 209].

Ігрові вправи слід відрізнити від дидактичної гри за структурою, призначенням, рівнем дитячої самостійності, роллю педагога. Вони, як правило, не містять у собі всі структурні елементи дидактичної гри (дидактична задача, правила, ігрові дії). Їх призначення – тренувати дітей з метою вироблення вмінь, навичок.

У молодших групах звичайним навчальним вправам можна надати ігровий характер і використовувати їх як метод ознайомлення дітей з новим навчальним матеріалом. Вправу проводить вихователь (дає завдання, контролює відповідь), діти при цьому менш самостійні, ніж у дидактичній грі. Елементи самонавчання у вправі відсутні. Дидактичні ігри поділяються на ігри з предметами, настільно-друковані, словесні ігри [22, с. 357]. Також при формуванні елементарних уявлень у дошкільників можна використовувати ігри на площинне моделювання та розвиток логічного мислення.

Не зважаючи на різноманітність ігор, їх головним завданням має бути розумовий розвиток дитини, розвиток логічного мислення, а саме: вміння встановлювати найпростіші закономірності – порядок чергування фігур за кольором, формою, розміром. Цьому сприяють і ігрові вправи на знаходження пропущеної в ряду фігури. Також необхідною умовою, що забезпечує успіх у навчанні і вихованні дітей дошкільного віку, є творче ставлення вихователя до математичних ігор: варіювання ігрових дій і питань, індивідуалізація вимог до дітей, повторення ігор в тому ж вигляді або з ускладненням. Необхідність сучасних вимог викликана інтеграцією української освіти в європейський простір, математичною підготовкою дітей у процесі їх основної діяльності – гри.

Коректурні таблиці Наталії Гавриш